

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Právo mezinárodního obchodu

Tři roviny úpravy mezinárodních obchodních vztahů

Tereza Kyselovská

Obsah přednášky

- Co je to právo mezinárodního obchodu
- Tři roviny úpravy vztahů v oblasti mezinárodního obchodu
- První rovina vztahů v právu mezinárodního obchodu – stát a mezinárodní organizace

Právo mezinárodního obchodu

■ Systematika mezinárodních obchodních vztahů, tři roviny úpravy

1. Mezinárodní ekonomické právo
(mezinárodní organizace, WTO, GATT)
2. Vnější obchodní vztahy ČR/EU
3. Právní režim mezinárodních obchodních transakcí

■ Rozbor jednotlivých obchodních transakcí

Tři úrovně mezinárodních obchodních vztahů

1. Vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi

2. Vztahy mezi státem a subjekty na jeho území

3. Vztahy mezi obchodníky z různých států

Úprava mezinárodních obchodních vztahů

1. Vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi

- vztahy mezi subjekty mezinárodního práva veřejného
- tyto vztahy jsou regulovány mezinárodním právem veřejným

2. Vztahy mezi státem a subjekty na jeho území

3. Vztahy mezi obchodníky z různých států

Úprava mezinárodních obchodních vztahů

1. Vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi

2. Vztahy mezi státem a subjekty na jeho území

- vztahy upraveny vnitrostátním veřejným právem
- právo veřejné, finanční, správní, ústavní
- výrazný vliv práva evropského – např. úprava vnějších obchodních vztahů EU

3. Vztahy mezi obchodníky z různých států

Úprava mezinárodních obchodních vztahů

1. Vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi

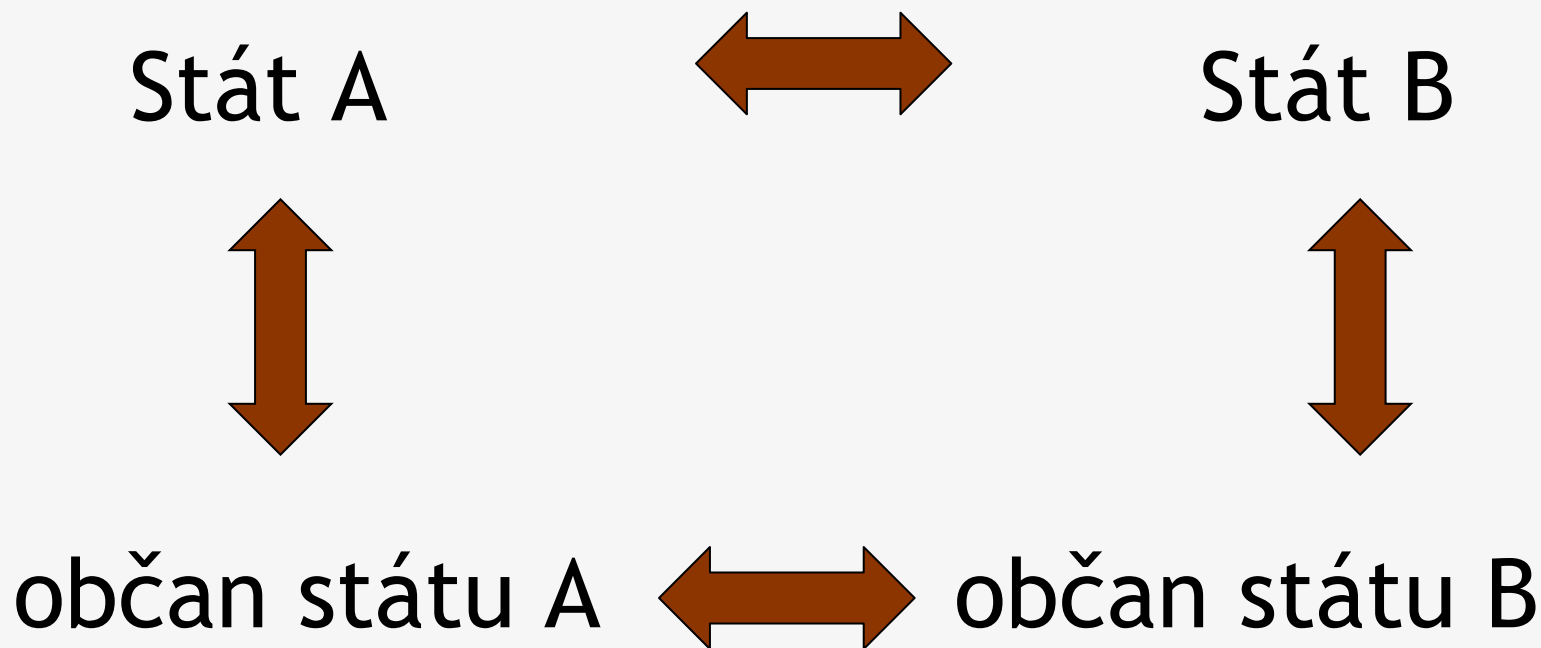
2. Vztahy mezi státem a subjekty na jeho území

3. Vztahy mezi obchodníky z různých států

- nejširší skupina vztahů, „jádro“ mezinárodního obchodu
- existují v prostředí, které je vytvářeno předchozími dvěma skupinami vztahů
- vztahy primárně regulovány mezinárodním právem soukromým
- výrazný vliv nestátních prostředků úpravy

Tři úrovně mezinárodních obchodních vztahů

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

1. rovina úpravy - Vztahy mezi státy a
mezinárodními organizacemi

Mezinárodní ekonomické právo

Tereza Kyselovská

Úvod

- Právo
- Právo soukromé x veřejné
- Právo vnitrostátní x mezinárodní

- Mezinárodní právo soukromé x
mezinárodní právo veřejné

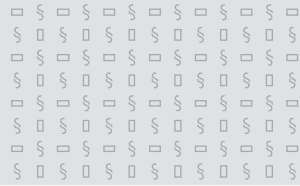
Mezinárodní ekonomické právo

- Mezinárodní právo **veřejné**
- vztahy mezi
 - státy
 - mezi státy a mezinárodními organizacemi
 - mezinárodními organizacemi navzájem
- Mezinárodní právo **soukromé**
- Soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem
- příklady

Mezinárodní ekonomické právo

- Součást mezinárodního práva veřejného
- Zabývá se ekonomickými vztahy mezi subjekty mezinárodního práva veřejného
 - Mezinárodní obchodní systém (právo WTO, GATT)
 - Mezinárodní měnové a finanční právo
 - Mezinárodní právo rozvoje
 - Mezinárodní investice

Prameny MEP

- MEP je součástí mezinárodního práva veřejného, je proto nutné vycházet z obecné teorie pramenů MPV
- Neexistuje jednotná definice pramenů práva
- Základní členění pramenů na:
 - Materiální prameny práva
 - Formální prameny práva

Prameny MEP

Materiální prameny práva

- Skutečnosti neprávní povahy, ekonomické, společenskopolitické podmínky, tradice, morálka, veřejné mínění, právní vědomí, náboženství apod.
- Pomocí těchto pramenů lze právní normy vykládat, zjišťovat jejich účel a okolnosti vzniku

Formální prameny práva

- Mají právní povahu, právní normy - obecné, právně závazné, vynutitelné státní mocí
- Jedná se zejména o mezinárodní smlouvy a mezinárodní obyčeje

Prameny MEP

- Výčet pramenů práva dle článku 38 Statutu Mezinárodního soudního dvora OSN:

1. Základní prameny

- Mezinárodní smlouvy
- Mezinárodní obyčeje

1. Pomocné podpůrné prameny

- Obecné zásady právní
- soudní rozhodnutí
- Učení znalců (nauky) mezinárodního práva
- Zásady spravedlnosti
- Jednostranné akty států a mezinárodních organizací

Prameny MEP

- **Mezinárodní obyčej** - nejstarší původní pramen MP v nepsané podobě
 - 2 znaky - opakovaná dlouhotrvající praxe a přesvědčení o právní závaznosti
 - Příklad - imunita států, námořní a mořské právo
- **Obecné zásady právní** - *pacta sunt servanda*, zásada dobré víry, poctivého obchodního styku apod.
- **Jednostranné mezinárodněprávní úkony** - uznání subjektivity mezinárodní organizace státem, uznání nové vlády, protest státu apod.

Prameny MEP

■ **Mezinárodní smlouva** je nejdůležitějším pramenem mezinárodního ekonomického práva.

■ **Znaky:**

1. Dohoda stran (států)
2. Souhlasný projev vůle stran
3. Stranami jsou výhradně subjekty MPV
4. Způsobilost subjektů uzavřít mezinárodní smlouvu (způsobilost k právním úkonům)
5. Právní účinky smlouvy (vznik, změna nebo zánik mezinárodněprávních vztahů)
6. Smlouva se řídí mezinárodním právem

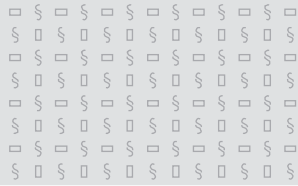
Prameny MEP

- **Přímé účinky smlouvy** - mezinárodní smlouvy vážou státy nebo mezinárodní organizace. Někdy jejich ustanovení dopadají přímo na subjekty vnitrostátního práva a zakládají jejich práva a povinnosti.
- Diagonální smlouvy
- Výklad mezinárodních smluv

Prameny MEP

- **Dvoustranné mezinárodní smlouvy** obvykle upravují oblasti:
 - volného obchodu (smlouvy o obchodu, smlouvy o podpoře a ochraně investic)
 - smlouvy o hospodářské a vědeckotechnické spolupráci, smlouvy o přátelství)
 - daní (smlouvy o zamezení dvojího zdanění)
 - celní, vytváření celních unií
 - právní pomoci
 - dopravy, platebního styku
 - státních půjček apod.

Prameny MEP

■ Dělení mezinárodních smluv:

- Smlouvy písemné a ústní
- Doba trvání smlouvy (krátkodobé, dlouhodobé, časově omezené)
- Počet smluvních stran (bilaterální, multilaterální)
- Podle možnosti přístupu (otevřené, uzavřené, polootevřené)
- Podle účinků vůči stranám (erga omnes, inter partes)
- Podle předmětu úpravy

Prameny MEP

■ **Mnohostranné mezinárodní smlouvy je možné dělit na:**

- smlouvy zakládající mezinárodní organizace
- smlouvy regulující určité obchodní aspekty
- smlouvy unifikuující právní pravidla

A. Smlouvy zakládající mezinárodní organizace:

- Světová obchodní organizace
- Mezinárodní měnový fond
- Světová banka

Prameny MEP

- Mezinárodní smlouvou lze založit i subjekt bez mezinárodněprávní subjektivity.
- Dle intenzity propojení rozlišujeme:
 1. **Pásmo volného obchodu** - odstranění cel, kvót a jiných překážek volného obchodu mezi zeměmi, vlastní celní politika navenek
 2. **Celní unie** - volný pohyb mezi členskými zeměmi, jednotná celní politika vůči nečlenským zemím
 3. **Společný trh** - rozšíření volného obchodu pro služby, kapitál osoby
 4. **Hospodářská a měnová unie**

Prameny MEP

Příklad výše uvedených smluv:

- NAFTA
- CEFTA
- ESVO

**B. Smlouvy regulující určité obchodní aspekty - např.
GATT 1947, komoditní dohody**

Jejich cílem je regulace trhu se zemědělskými nebo
základními surovinami, zabezpečit exportní stabilitu
(rozvojové země)

Prameny MEP

C. Mezinárodní unifikovaná úprava - jedná se o oblast mezinárodního práva soukromého

- UNCITRAL, UNIDROIT, EHK OSN, UNCTAD apod.

Příklad smluv:

- Úmluvu OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980
- Úmluvu OSN o promlčení při mezinárodní koupi zboží z roku 1974
- Úmluvu o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR)

Prameny MEP

- **Mezinárodní režimy** jsou součástí mezinárodních smluv, definují postavení FO a PO, zboží, služeb, kapitálu apod.
- **Režim nejvyšších výhod**
 - stát se zavazuje přiznat subjektům (zboží, službám, kapitálu), které náleží druhému státu, stejné zacházení, jaké přiznal nebo v budoucnu přizná subjektům náležejícím ke kterémukoliv státu třetímu
 - „zrovnoprávňuje“ cizince mezi sebou navzájem

Prameny MEP

■ Národní (paritní) režim

- označení pro úpravu právního postavení státních příslušníků (zboží, služeb, kapitálu) jiného státu, kdy je s těmito osobami zacházeno stejně jako s vlastními občany
- neměl klesnout pod minimální režim nakládání, tedy s cizinci by mělo být zacházeno v rámci minimálního standardu spravedlnosti
- zrovnoprávňuje cizince s tuzemci, cizincům se poskytuje tuzemský režim

Prameny MEP

- V rámci **recipročního režimu** jsou přiznány státním příslušníkům (resp. zboží) ze dvou různých států stejné výhody (výhody, které jsou oběma státy považovány za stejné). Reciprocita může být formální nebo materiální.
- **Preferenční režim** je označení pro takový režim, kdy státním příslušníkům druhému státu nejsou přiznávány stejné výhody, jaké jsou přiznávány státním příslušníkům jiných států.

Prameny MEP

- Pokud si státy v mezinárodní smlouvě nedohodnou některý z výše uvedených režimů, měly by s příslušníky jiných států zacházet v rámci **minimálního režimu**. To znamená, že stát aplikuje své právo na všechny osoby rozumným, spravedlivým a adekvátním způsobem.

Subjekty MEP

- Subjekty mezinárodního ekonomického práva jsou subjekty mezinárodního práva veřejného
- **Subjektem práva** je každá jednotka, které určitý právní řád přiznává způsobilost k právům a povinnostem a zpravidla způsobilost k právním úkonům.
- **Subjektem mezinárodního práva** je jednotka, které mezinárodní právo přiznává způsobilost k právům a povinnostem a eventuálně způsobilost k právním úkonům.

Subjekty MEP

Subjekty mezinárodního práva veřejného:

1. **Státy**
2. **Mezinárodní organizace**
3. **Zvláštní politické jednotky (Svatá stolice)**
4. **Jednotlivci (oblast lidských práv, ochrana mezinárodních investic)**

Subjekty lze dále dělit na:

1. **Prvotní (původní) - státy**
2. **Druhotné (odvozené) - mezinárodní organizace**

Subjekty MEP

- **Státy** - hlavní subjekty MPV, které vykazují objektivní prvky:
 1. **Území**
 2. **Obyvatelstvo**
 3. **Státní (veřejná) moc**
 4. **Způsobilost vstupovat do mezinárodněprávních vztahů**

Uznání státu - konstitutivní vs. Deklaratorní účinky - problémy - Kosovo, Tchajwan, Izrael...

Subjekty MEP

- S pojmem státu se pojí pojem **suverenity**. Suverenitu můžeme charakterizovat jako nezávislost státní moci ve věcech vnitřních i vnějších.
- Základními prvky suverenity státu jsou jeho **kompetence (pravomoci)**. Rozlišujeme:
 - pravomoc vydávat právní normy,
 - pravomoc soudní (jurisdikce),
 - pravomoc donucovací (pravomoc podrobit osoby, které nerespektují jeho vůli, nucenému výkonu povinností).

Subjekty MEP

- **Územní suverenita (výsost)** - stát je oprávněn podrobit všechny věci a osoby nacházející se na jeho území své moci, a to výlučným způsobem.
- **Personální suverenita (výsost)** - stát může své moci podrobit osoby, které považuje za své občany. Personální kompetence je ve vztahu k teritoriální kompetencí doplňkovou.

Subjekty MEP

- Z hlediska mezinárodního ekonomického práva je významné členění států na **rozvojové** a **rozvinuté**.
- Rozvojové státy se dále dělí na:
 - Nejméně rozvinuté
 - Méně rozvinuté
 - Nově industrializované
- Na problémy rozvojových států se zaměřuje činnost **Konference OSN pro obchod a rozvoj (UNCTAD)**.

Subjekty MEP

- Stát může v oblasti mezinárodního obchodu vystupovat jako
 1. Normotvůrce
 2. „obchodník“ - v této souvislosti je otázka jeho **imunity**
- Rozlišujeme imunitu:
 - **Procesní** - stát nemůže podrobit jiný stát pravomoci svých soudních orgánů
 - **Exekuční** - stát nemůže uplatnit donucovací opatření vůči jinému státu (např. zabavení majetku)

Subjekty MEP

- **Mezinárodní organizace**
- Mezinárodní organizaci můžeme charakterizovat jako **relativně trvalou entitu založenou mezinárodněprávním aktem, která má vlastní orgány, jedná vlastním jménem a slouží k naplnění určitých cílů.**
- Mezinárodní organizace zakládají nejčastěji státy, eventuálně již existující mezinárodní organizace.
- **Zakládacím aktem** je ve většině případů mezinárodní smlouva. Zakládací akt bývá označován i jako **statut mezinárodní organizace.**

Subjekty MEP

- Mezinárodní organizace můžeme **třídit** podle několika kritérií:
 - podle okruhu členských států rozlišujeme **univerzální (OSN), partikulární (NATO) a regionální (EU)** mezinárodní organizace,
 - podle možnosti vstupu nových členů rozlišujeme **otevřené (WHO), polootevřené (OSN) a uzavřené** organizace,
 - podle cíle dělíme organizace na **kooperační a integrační**,
 - podle obsahu činnosti rozeznáváme organizace **politické, obranné, hospodářské a správní**.

Subjekty MEP

- Mezi typické **kompetence** mezinárodních organizací patří:
 - způsobilost uzavírat mezinárodní smlouvy,
 - způsobilost mít výsady a imunity,
 - způsobilost předložit majetkový nárok vůči jinému subjektu mezinárodního práva,
 - způsobilost být stranou sporu před mezinárodními soudními orgány,
 - způsobilost nést odpovědnost za protiprávní jednání a za škodu,
 - způsobilost vytvářet normy k regulaci vnitřních vztahů organizace

Subjekty MEP

- Každá mezinárodní organizace má svoji soustavu orgánů. Obecně lze říct, že mezinárodní organizace sledují následující **organizační strukturu**:
 - orgán vyjadřující zájmy členských států,
 - orgán vyjadřující společný zájem mezinárodní organizace,
 - stálý administrativní orgán,
 - orgán pro řešení sporů.

Subjekty MEP

- **Evropská unie** je mezinárodní organizací, která vykazuje vysoký stupeň integrace a je pro ni charakteristická nadstátnost.
- EU vznikla v roce 1993 na základě **Maastrichtské smlouvy**. Do prosince roku 2009 neměla EU mezinárodněprávní subjektivitu.
- EU a ES sice měly stejnou členskou základnu, ES však tvořilo pouze tzv. první pilíř EU.
- **Se vstupem Lisabonské smlouvy v platnost se situace změnila. Nadále existuje pouze EU, která je nyní subjektem mezinárodního práva.**